

α. Αναθεώρηση του Συντάγματος (άρθρο 110 Συντ.): Η ομαλή προσαρμογή του Συντάγματος στις σύγχρονες εσωτερικές και διεθνείς κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις δυσχεραίνεται υπέρμετρα από τη διαδικασία του άρθρου 110 Σ. Αξίζει να σημειωθεί ότι η σχετική ρύθμιση είναι η πιο ανελαστική σε σχέση με όλες τις ισχύουσες στα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανάλογες πρωτοβουλίες θα μπορούσαν να εκδηλώνονται και να διεκπεραιώνονται σε μία βουλευτική περίοδο, με διατήρηση πάντως των εγγυήσεων της αυξημένης πλειοψηφίας και της αυστηρής οργάνωσης της διαδικασίας. Η ολοκλήρωσή τους σε δύο Βουλές όπως και ο περιορισμός της παρέλευσης πενταετίας από την προηγούμενη αναθεώρηση «δραματοποιούν» το εγχείρημα και επενεργούν αποτρεπτικά για την ανάληψη σχετικής πρωτοβουλίας ιδίως από την κυβερνητική πλειοψηφία.

Πλεονεκτήματα: i) Ευχερέστερη προσαρμογή του Συντάγματος στα νέα δεδομένα.

ii) Αποδραματοποίηση της διαδικασίας και διευκόλυνση ανάληψης σχετικών πρωτοβουλιών.

Μειονεκτήματα: i) Σχετικοποίηση του αυστηρού χαρακτήρα του Συντάγματος.

ii) Απόκλιση από παγιωμένη ιστορική παράδοση.

β. Ανάδειξη του Προέδρου της Δημοκρατίας (άρθρο 32 Συντ.): Η σύνθετη διαδικασία για την ανάδειξη του Προέδρου της Δημοκρατίας έχει αποδειχθεί για το πολιτικό μας σύστημα «πολυτελής». Η μεσολάβηση ιδίως του εκλογικού σώματος σε περίπτωση μη εκλογής δεν δικαιολογείται και ενόψει της νομικοπολιτικής θέσης του Αρχηγού του Κράτους. Ευπρόσδεκτη θα ήταν, γι' αυτό, η εκλογή του από τη θητεύουσα Βουλή με αυξημένη πλειοψηφία. Συναφώς θα μπορούσε να εξετασθεί και το ενδεχόμενο ανάδειξης του Προέδρου από ένα διευρυμένο εκλεκτορικό σώμα, αποτελούμενο λ.χ. από τους βουλευτές, τους ευρωβουλευτές και τους αιρετούς νομάρχες.

Πλεονεκτήματα:

- i) Η διευκόλυνση της συναινετικής ανάδειξης Προέδρου, αφού δεν θα είναι δυνατός ο εκβιασμός των εκλογών με την προβολή «κομματικών» υποψηφίων.
- ii) Η εξοικονόμηση ενός μόνιμου σημείου τριβής της πολιτικής ζωής καθ' όλη τη διάρκεια της μεταπολίτευσης.

Μειονέκτημα:

Το ενδεχόμενο περιορισμού της δημοκρατικής νομιμοποίησης του Προέδρου.

γ. Συνταγματικό έρεισμα για τις Ανεξάρτητες Αρχές. Η νέα θεσμική πραγματικότητα που διαμορφώνεται με την ίδρυση και λειτουργία Ανεξάρτητων Δημόσιων Αρχών επιβάλλει την κατοχύρωσή τους με κανόνα συνταγματικής περιωπής. Χωρίς αυτή την τομή το καθεστώς όσων Αρχών δεν προβλέπονται στο Σύνταγμα θα είναι ευάλωτο. Για ορισμένες Ανεξάρτητες Αρχές θα υπάρξει άλλωστε, με την προγραμματιζόμενη αναθεώρηση, συνταγματικό έρεισμα (π.χ. ΕΣΡ, ΑΣΕΠ), ενώ οι άλλες θα οργανώνονται μόνο με διατάξεις της κοινής νομοθεσίας. Η αναγκαιότητα της διάταξης είναι λοιπόν προφανής.

Πλεονεκτήματα:

i) Η αναβάθμιση του καθεστώτος όλων των Ανεξάρτητων Δημόσιων Αρχών με κοινή αναφορά στο συνταγματικό έρεισμα και το γενικό πλαίσιο τους.

ii) Η ενθάρρυνση της επέκτασης μελλοντικά, πάντοτε με φειδώ, ενός σύγχρονου και δυναμικού θεσμού.

Μειονέκτημα:

Ενδεχόμενη σχετικοποίηση των ορίων μεταξύ των παραδοσιακών λειτουργιών και μετάθεση της πολιτικής ευθύνης σε όργανα που δεν διαθέτουν άμεση δημοκρατική νομιμοποίηση.

δ. Διευκόλυνση της συνταγματικής προσαρμογής ενόψει της συμμετοχής στην Ευρωπαϊκή Ένωση (άρθρ. 28 παρ. 2, 3 Συντ.). Η πορεία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης επιβάλλει από θεσμική άποψη την αναθεώρηση του άρθρου 28 παρ. 2 και 3 Συντ., προκειμένου να διευκολυνθεί περισσότερο η συμμετοχή της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην κατατεθείσα πρόταση Αναθεώρησης γίνεται μεν λόγος για τροποποίηση των σχετικών διατάξεων, υπό την εκδοχή όμως της επικράτησης λιγότερο “φιλοευρωπαϊκών” αντιλήψεων. Αντίθετα, θα ήταν χρήσιμο να διευκρινισθεί - με δραστική αναμόρφωση της πρότασης - ότι:

α) επιλογές που διαμορφώνονται για τη θεσμική ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ενδεχομένως δεν συμβιβάζονται προς ορισμούς του Συντάγματος δεν θέτουν πρόβλημα αναθεώρησής του. Μία ανάλογη ρύθμιση συναντά βέβαια φραγμούς στις ρήτρες που διατυπώνονται στο άρθρο 28 παρ. 3 για την εγγύηση της δημοκρατίας και της ελευθερίας.

Πλεονέκτημα:

Απρόσκοπτη απορρόφηση τυχόν συνταγματικών προβλημάτων που είναι δυνατόν να τεθούν μελλοντικά κατά τη θεσμική ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μειονέκτημα:

Αντιρρήσεις πολιτικής υφής και επφυλάξεις συστηματικού χαρακτήρα για το συντελούμενο άνοιγμα.

Αθήνα, 7 Αυγούστου 1996